Pacient pohledem vybrané trestněprávní a kriminologické problematiky

JUDr. Petr Jambor
Katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Praha

Poskytovatelé zdravotních služeb se v souvislosti s výkonem své profese mohou setkávat s osobami, které jsou v pozici oběti a někdy i pachatelů trestné činnosti. Tento příspěvek se zabývá oprávněními a povinnostmi poskytovatelů zdravotních služeb ve vztahu k pacientovi, ať už v pozici oběti trestného činů či pachatele. Pozornost je rovněž věnována možnostem ochrany zdravotnických pracovníků před ohrožením pocházejícím ze strany pacienta. Včasné odhalení a identifikace viktimizace pacienta je nesnadným úkolem, zvláště jedná-li se o zvlášť zranitelnou oběť, oběť velmi zraňujícího (citlivého) trestného činu. V této souvislosti proto také odkazujeme na problematiku domácího násilí, syndromu CAN a uvádíme některé dostupné metodiky.

Klíčová slova: pacient, oběť trestného činu, pachatel trestného činu.

The patient from the perspective of selected criminal law and criminological issues

Healthcare providers may come into contact with people who are victims and sometimes perpetrators of crime as part of their professional activities. This article deals with the powers and duties of healthcare providers towards patients who are victims or perpetrators of crime. It also looks at how healthcare professionals can protect themselves from threats from patients. Early detection and identification of patient victimization is a difficult task, especially when the victim is particularly vulnerable, the victim of a very hurtful (sensitive) crime. In this context, we therefore also refer to the issue of domestic violence, the CAN syndrome, and present some available methods.

Key words: patient, victim of a crime, criminal offender.

Pacient – oběť

Označení oběť trestného činu bude užíváno ve smyslu kriminologickém, viktimologickém, jelikož termínu poškozený (zahrnujícího i právnické osoby) se užívá v pojetí procesním[1], tedy až po zahájení trestního řízení.

Právní definici oběti trestného činu přinesl až zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ). Podle § 2 odst. 2 ZOTČ se rozumí obětí fyzická osoba, které bylo či mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, byla způsobena majetková újma, na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil[2].

ZOTČ zavedl také kategorii obětí, pro které může viktimizace představovat vyšší intenzitu vulnerability (zranitelnosti). Zvlášť zranitelnou obětí podle § 2 odst. 4 písm. a) ZOTČ je dítě, a to v každém ohledu[3]. Stejně tak jsou podle

1 Viz § 43 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu (TrŘ).

2 Podle § 2 odst. 3 ZOTČ se za oběti považují také příbuzní v pokolení přímém a další vyjmenované blízké osoby, byla-li trestným činem oběti způsobena smrt (nepřímá oběť).

3 Je nepochybné, že viktimizace má na dítě velmi nepříznivý dopad, protože může dojít k výraznému narušení jeho psychologického, sociálního vývoje. Rovněž lze některé trestné činy spáchané na dospělé oběti považovat za zvlášť zraňující, protože se oběť může s následky viktimizace potýkat ještě dlouhou dobu od spáchaného trestného činu. Srov. Čírtková, L. Viktimizace trestným činem zdaleka nekončí. Zvláště zranitelné oběti v průzkumu Bílého kruhu bezpečí. Zpravodaj BKB, roč. 29 (2020), č. 4, s. 3–5.

DECLARATIONS:

Declaration of originality:
The manuscript is original and has not been published or submitted elsewhere.

Conflict of interest and financial disclosures:
None.

Funding/Support:
None.

Cit. zkr: Psychiatr. praxi. 2025;26(3):189-196
https://doi.org/10.36290/psy.2025.031
Článek přijat redakcí: 5. 1. 2025
Článek přijat k tisku: 24. 2. 2025

JUDr. Petr Jambor
petr.lukas.jambor@gmail.com